

MARKÉTA HALLOVÁ, PRAHA

VZPOMÍNKA NA TESAŘOVA ŘEDITELSKÁ LÉTA V MUZEU ČESKÉ HUDBY V PRAZE

S PhDr. Stanislavem Tesařem jsme se znali snad od počátku 80. let z různých konferencí a jednání. Standa Tesař tehdy pracoval na sekretariátu České hudební společnosti (dále ČHS). Býval veselý a vtipný debatér, který uměl trefně parodovat své učitele. Byl vnímavý vůči svému okolí a v jeho osobní společnosti bylo příjemně. Měl schopnost dávat lidem dohromady a nivelizovat případně vzniklá napětí.

Na místo ředitele Muzea české hudby (dále MČH), součásti Národního muzea v Praze (dále NM), nastoupil na základě konkurzu, který proběhl v hlavní budově na Václavském náměstí na jaře roku 1990. Generálním ředitelem NM byl tehdy ještě entomolog RNDr. Adolf Čejchan, CSc. Záhy jej vystřídal antropolog, dlouholetý pracovník NM doc. RNDr. Milan Stloukal, DrSc.¹, člověk s širokým všeobecným rozhledem a vynikající pamětí, svázaný kořeny a po léta i pracovně s Moravou, velký milovník a znalec hudby. Posledně zmíněná fakta znamenala pro MČH a dr. Tesaře velkou výhodu v jednání s nadřízeným. Stejně tak nutno zdůraznit, že doc. Stloukal byl vnitřně přesvědčeným zastáncem autonomie jednotlivých muzeí v rámci celku NM.

V roli ředitele MČH setrval dr. Stanislav Tesař cca šest let, tj. od léta r. 1990 do jara 1997 (aktivně do října 1996). Brzy po svém nástupu mne vyzval k návratu do Muzea Antonína Dvořáka², kde jsem pak působila jako vedoucí (1991–1997). Tehdy jsem měla možnost poznat jej blíže jako svého bezprostředního šéfa, zejména poté, když jsem dr. Tesaře zastupovala v době jeho půlroční neplacené dovolené. Důvodem byla složitá rodinná situace, jež ho nakonec donutila k definitivnímu ukončení ředitelské činnosti a opuštění Prahy.³

¹ Generální ředitel Milan Stloukal byl synem známého historika, univ. prof. PhDr. Karla Stloukala (1887–1957), žáka Josefa Šusty, který posléze na Karlově univerzitě učil. V NM pracoval prof. K. Stloukal v letech 1922–1935 jako vedoucí Archivu. Pocházel ze Zlína.

² V Muzeu A. Dvořáka jsem působila od r. 1975. Odešla jsem v r. 1980 v souvislosti s odmítnutím podepsat tzv. antichartu.

³ Od listopadu 1996 jsem byla pověřena řízením MČH, ředitelkou jsem byla od jara 1997 do

Dr. Tesař se stal prvním ředitelem Muzea české hudby po politické změně r. 1989 a měl zcela základní význam pro nové smysluplné uspořádání této instituce v rámci NM, včetně citlivého návratu k identitě původních monografických muzeí. Počátkem 90. let se ustálila optimální struktura MČH do čtyř oddělení: 1. *hudebně-historického*, které zahrnovalo archiv hudebnin, fonotéku a knihovnu (vedoucí PhDr. Jana Fojtíková), 2. *oddělení hudebních nástrojů* (PhDr. Bohuslav Čížek, CSc.), 3. *Muzeum Bedřicha Smetany* (PhDr. Olga Mojžíšová) a 4. *Muzeum Antonína Dvořáka*.

Pro pochopení konání dr. Tesaře, je nutný malý exkurz do historie:

Muzeum české hudby vzniklo jako součást NM v Praze 1.1.1976 na základě iniciativy PhDr. Milana Malého, do té doby ředitele Smetanova muzea. Dr. Malý vzhledem dobrým vztahům s tehdejšími ministrem kultury dr. Milanem Klusákem prosadil odtržení dvou monografických hudebních muzeí, tj. Muzea Bedřicha Smetany a Muzea Antonína Dvořáka (dále MBS a MAD), od odlišně zaměřeného Památníku národního písemnictví na Strahově a přičlenil je k Hudebnímu oddělení Národního muzea v Praze. A to i se svými „satelity“–památníky: Smetanovou myslivnou v Jabkenicích, rodným domem A. Dvořáka v Nelahozevsi a domkem Josefa Suka v Křečovicích. Ředitelkou (později vedoucí) MAD byla od r. 1974 do r. 1989 PhDr. Ludmila Bradová. Dr. Malý usiloval dokonce o připojení janáčkovských památníků, což údajně pro odpor z Moravy neprošlo. Z ekonomických důvodů také padla nabídka paní Olgy Foerstrové k převzetí domu Josefa Bohuslava Foerstra v Praze–Strašnicích včetně zařízení a pozůstalosti.⁴ V souvislosti s vytvořením MČH se původní Hudební oddělení NM, sídlící ve Velkopřevorském paláci na Malé Straně, rozdělilo podle druhů sbírek na tři samostatná oddělení: *hudební archiv* (vedoucí prom. hist. Alena Valšubová), *knihovnu a fonotéku* (vedoucí nejprve PhDr. Jarmila Pulkrábková-Kellerová) a *oddělení hudebních nástrojů* (kde se vystřídal ve vedení více osob: PhDr. Michaela Kopecká-Freemanová, po jejím přechodu do vedení knihovny MČH prom. hist. Jindřich Keller, František Silovský a Milan Puklický). Dr. Milan Malý byl ředitelem MČH (i vedoucí MBS) do r. 1983, kdy jej ve funkci vystřídal Bohuslav Čížek, CSc. Za obou zmíněných ředitelů začaly převažovat v instituci silně centralistické tendence a v duchu snad ještě opožděného boje proti kultu osobnosti (!) se Smetanovo a Dvořákovu muzeum stalo pouhými expozicemi. Jimi vytvořené a spravované sbírky byly převedeny do oddělení hudebního archivu a smetanovskými a dvořákovskými orientovaní a specializovaní pracovníci dostávali úkoly zcela mimo své původní odborné zaměření. Na tradici nikdo nehleděl. Společnosti B. Smetany a A. Dvořáka, jež muzea ve 30. letech zakládaly a své sbírky postupně zestátněným muzeím od 50. let víceméně nuceně předávaly, byly v 70. a 80. letech již zcela bezmocné. Veřejný protest nebyl možný. Až přišel ten koncentrovaný všeobecný všespolečenský protest v listopadu 1989...

S nabytí demokracií po r. 1989 a nástupem dr. Stanislava Tesaře do funkce ředitele MČH se podařilo oživit podstatu jednotlivých oddělení spojených do jediné instituce. Lze říci, že dr. Tesař byl asi opravdu tou ideální osobou, která byla ochotna vyslechnout své odborné pracovníky i názory zasvěcených zvenčí.

ledna 2004.

⁴ Paní Olga Foerstrová tehdy nabídla NM–MČH darem rodinnou vilu s veškerým zařízením a písemnou pozůstalostí. NM se však obávalo výdajů spojených s opravami, údržbou a provozem objektu, a převzetí domu odmítlo. Paní Foerstrová proto od darování skladatelovy cenné pozůstalosti ustoupila. Později vše odkázala svému synovci, od kterého se podařilo foerstrovské sbírky v letech 1997 a 1998 pro NM–MČH prostřednictvím Ministerstva kultury ČR s velkým úsilím zakoupit.

Jejich, často i odlišné, názory na postupy řešení zvažoval a rozhodoval až po důkladném obeznámení se s meritem problémů. Své počínání opíral o informace z podobných, zvl. rakouských a britských institucí, které porovnával s našimi podmínkami a možnostmi, aby našel domácí optimum. Mohu říci, že věci řešil jako skutečný demokrat, nikoliv jako zaslepený a neinformovaný autoritativní funkcionář či manažer, jenž se domnívá, že jeho pozice mu dává nejen veškerou moc, ale i apriorní znalosti. Navíc byl odborníkem – muzikologem, a měl přirozené manažerské schopnosti a také ekonomické vzdělání.

Jedním z předních úkolů NM, a tudíž i dr. Tesaře, se po r. 1989 stalo právní řešení řady restitucí objektů a sbírek zabraných státem po roce 1948, zvláště majetku, který NM v padesátých letech převzalo do vlastnictví či jako tzv. depozitum vytvořené tehdejší Národní kulturní komisí.

MČH mělo vracet původním vlastníkům prakticky všechny důležité objekty, v nichž sídlilo: Velkopřevorský palác žádal zpět Řád maltézských rytířů, budovy Smetanova i Dvořákova muzea požadoval do svého původně obecního majetku Magistrát hl. města Prahy. O vrácení rodného domu Antonína Dvořáka v Nelahozevsi zažádal jeho původní vlastník, pan Maxmilián Lobkowicz. Ten přišel zestátněním zámku Roudnice též o unikátní kolekci hudebních nástrojů i archiv hudebnin. Tyto nebyly, naštěstí, jako v případě některých jiných zámeckých, popř. spolkových či klášterních sbírek rozmetány, ale předány do NM v 50. letech jako celek. M. Lobkowicz žádal o jejich vydání i navrácení předmětů, jež byly po zestátnění umístěny do interiéru nelahozevské expozice Památníku A. Dvořáka. Mám na mysli zejména krásné Crollovy obrazy zámku Nelahozeves.⁵

Dále připomeňme, že Mozartova obec žádala o zpětné vydání smíchovské vily Bertramka, spojené s pražskými návštěvami Wolfganga Amadea Mozarta. Vrácení svých hudebních sbírek požadovali křížovníci, břevnovští a broumovští benediktini i strahovští premonstráti. Premonstrátský klášter v Teplé pak vrácení svých zabavených sbírek, jak archivů hudebnin, tak hudebních nástrojů. Totéž činila i řada jednotlivců, kterým byl v minulosti majetek neprávem odňat. Právně složitě restituční případy byly ponechány na rozhodnutí soudu. MČH řešilo většinu jednodušších a jasných případů – na základě předložených důkazů – s právním oddělením NM průběžně. K definitivnímu ukončení některých právních kauz, došlo většinou až za mého vedení, někdy ještě později – např. soudní proces o vydání Bertramky se táhl až do r. 2009 !

V případě budov Smetanova a Dvořákova muzea⁶ vyvstala počátkem 90. let v souvislosti s žádostí o restituci obava, aby Magistrát nepronajal budovy z výdělečných důvodů někomu jinému. Nakonec vše dopadlo dobře, objekty byly

⁵ Carl Robert Croll (1800–1983) maloval sídla lobkovického panství, mj. zámek Nelahozeves, Roudnice nad Labem, Střekov, Kamýk, Vysoký Chlumeč, Bilina, zámek Encovany ad.

⁶ Smetanovo muzeum sídlilo v objektu bývalé vodárny od r. 1936 dlouhodobě pronajaté Společnosti B. Smetany. Dvořákovo muzeum, barokní letohrádek zv. vila Amerika, byl zapůjčen k užívání Společnosti A. Dvořáka r. 1932.

magistrátem pronajaty NM k původnímu účelu.⁷ Do obou muzeí se opět navracel život původních specializovaných oddělení: z Hudebního archivu MČH byly předávány smetanovské sbírky zase pod správu „Smetanovcům“ a dvořákovské sbírky „Dvořákovcům“. Restrukturalizaci sbírek předcházely dlouhé odborné debaty vedené ředitelem Tesařem. Vycházelo se především ze známé muzejní zkušenosti, že každá reorganizace způsobí většinou více škody než užitku, a proto bylo nutno odčlenit sbírky na základě historického nabytí co nejcitlivěji avšak podle přesně stanovených a dodržovaných pravidel. Pokračovalo se i v jednom z kladů z doby vedení muzea dr. Malým, tj. ve zpracovávání větších sbírkových celků do monotematických inventářů (do té doby se zapisovaly sbírky velmi podrobně v tzv. II. stupni, na karty jednotlivin, což bylo zdlouhavé). Inventáře byly variantou mezi archivním (jednodušším) a muzejním způsobem zpracování. Schválilo je tehdejší ministerstvo kultury jako výjimku speciálně udělenou pro MČH v zájmu urychlit zpřístupnění velkého množství sbírek, které se v muzeu průběhem let nakupily a zůstávaly pro nedostatek pracovních kapacit beznadějně nezpracované, nedostatečně ošetřené a badatelům nepřístupné.⁸

Dalším bodem zájmu dr. Tesaře byly přípravy nových expozic. V MAD byla r. 1990 otevřena nová stálá výstava o životě a díle Antonína Dvořáka (scénář PhDr. Markéta Kabelková a PhDr. Dagmar Vanišová-Štefancová). V případě MBS však bylo nutno nejprve opravit zchátralou budovu, především krovy a střechu, neboť do muzea vydatně zatékalo.⁹

Zrušena byla naopak málo navštěvovaná expozice vývoje české hudby v lito-myšlském zámku.

Dr. Tesař úřadoval v budově Smetanova muzea, kde přetrvávalo „hlavní velitelství“ ředitele MČH ještě od dob dr. Malého. O budovu se tedy i nadále dělilo ředitelství MČH a MBS.¹⁰ Četná jednání vedl dr. Tesař – spolu s vedoucí MBS dr. Olgou Mojžíšovou – ve věci pronájmu spodního sálu MBS a sousedícího přístavku, ve kterém se za léta nakupilo rumiště, eldorádo potkanů a krys. O tento prostor projevil zájem i s příslibem deratizace, vyklizením, přestavbou a rekonstrukcí na vlastní náklady dr. Boris Gaydečka; tak vznikl Klub Lávka. Soužití muzea s touto restaurací proslulou nočními diskotékami, nebylo – zvláště z počátku – jednoduché, natož optimální řešení pro instituci muzejního typu. Nakonec se ale toto nesourodé spojení ukázalo jako klad a Klub Lávka se stal i sponzorem řady smetanovských akcí. Především jeho zásluhou byla zkultivována také zahrada

⁷ NM mělo právní subjektivitu za celek instituce.

⁸ Ministerská výjimka pro NM-MČH ve věci zpracování sbírek do inventářů byla vydána VI. odborem Ministerstva kultury v březnu 1980.

⁹ Nová expozice o životě a díle Bedřicha Smetany – podle scénáře PhDr. Olgy Mojžíšové – mohla být pro rozsáhlou rekonstrukci objektu otevřena až za mého vedení, 11. 5. 1998. K slavnostnímu otevření došlo v předvečer mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro.

¹⁰ Myšlenku autonomie MBS jsem realizovala za svého vedení přesunem ředitelství celého MČH do nové budovy v Karmelitské ul.

za budovou MBS. Již dlouho slouží jako příjemná letní restaurace s působivým pohledem na Karlův most. Muzeum ji občas využívalo i na různé reprezentativní akce, jako např. mezinárodní setkání hudebních knihoven IAML v Praze v 90. letech.¹¹

Za dr. Tesaře prošel inovací také „Modrý pokoj“ Jaroslava Ježka v Kaprově ulici. Část bytu obývali nájemníci.¹² S novými majetkoprávními vztahy v domě byl nucen řešit dr. Tesař i řadu zdánlivě banálních záležitostí, aby mohla být expozice v původní Ježkově pracovně zachována a zajištěn její provoz pro veřejnost.

Zcela nová expozice vznikla z osobní iniciativy ředitele Tesaře a podle jeho scénáře v Nové Říši na Moravě. Jednalo se o Pamětní síň skladatelů Pavla a Antonína Vranických v jejich rodišti (mj. rodišti samotného Stanislava

Tesaře).¹³ Otevřena byla v premonstrátském klášteře roku 1992 za účasti nejvyšší česko-rakouské politické reprezentace.¹⁴

Nové starosti přešly tehdy na MČH i v případě Státní sbírky hudebních nástrojů spravované do té doby ministerstvem kultury.¹⁵ Sbírká těchto nástrojů byla převedena pod MČH za dr. Tesaře podobně jako notový archiv a další majetek vokálně instrumentálního souboru Pražští madrigalisté. Ten začínal svoji existenci původně při Národním muzeu pod vedení Miroslava Venhody, ale posléze přešel pod Českou filharmonii.¹⁶

¹¹ IAML = International Association of Music Libraries.

¹² Ježkův „Modrý pokoj“ byl uchován v původním vzhledu zásluhou skladatelovy matky Františky Ježkové a posléze sestry Jarmily Strnadové a roku 1989 předán MČH

¹³ Pro zajímavost lze uvést, že se v Nové Říši narodil také uznávaný skladatel Jan Novák (1921–1984).

¹⁴ Otevření Pamětní síně se konalo 19. září 1992. Celá akce byla v popředí zájmu i kvůli tehdejšímu spolkovému kancléři Franzi Vranitzkému, jehož příbuzenský vztah s oběma bratry skladateli shodného příjmení není doložen avšak vzbuzuje zajímavé konsekvence. Podle sdělení dr. Tesaře pochází rod F. Vranitzkého z jižních Čech. Nad celou akcí převzali záštitu PhDr. Jindřich Kabát, tehdejší ministr kultury ČR, a Jeho Excelence velvyslanec Rakouské republiky v Československu Dr. Karl Peterlik. K jejímu otevření přijeli četné významné osobnosti: Dr. Valentin Inzko – kulturní atašé velvyslanectví Rakouské republiky v Československu, Univ. Prof. Dr. Dr. Joachim Angerer, dále opat premonstrátského kláštera v Gerasu Willy, princ Thurn-Taxis, v zastoupení hejtmana Dolních Rakous Dr. Siegfrieda Ludwiga, Dr. František Lobkowicz – chargé d'affaires Velvyslanectví Suverenního řádu Maltézských rytířů v Československu, Prof. Dr. Wilfried Scheib – prezident Rakouské hudební rady, Dr. Otto Biba – ředitel Archivu Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni, Prof. Dr. Gerhard Stradner – tehdejší ředitel Muzea hudebních nástrojů ve Vídni aj.

¹⁵ Soubor cenných hudebních nástrojů špičkové zvukové kvality, tedy nástrojů na rozdíl od většiny sbírek odd. hudebních nástrojů v hratelném stavu (především nástrojů smyčcových), sloužil k zapůjčování našim předním interpretům, jež na návrh komise specialistů mohli nástroje používat ke koncertní činnosti. Státní sbírka byla vytvořena v 50. letech, kdy neměli interpreti peníze na kvalitní instrumenty a v porovnání s cizinou by při užívání nekvalitních nástrojů nemohli obstát.

¹⁶ Blíže viz heslo Pražští madrigalisté v Českém hudebním slovníku osob a institucí (internetová podoba), vedoucí redaktor Petr Macek, FF Masarykovy university, Brno.

Spolu s MČH převzal dr. Tesař i určitého „kostlivce ve skříní“ v podobě mobiliáře ad. vybavení Smetanovy jabkenické myslivny. Pokoje, užívané v 50. letech – údajně pracovně – tehdejším ministrem školství a kultury Zdeňkem Nejedlým, byly vybaveny starožitným nábytkem a předměty (hodiny, obrazy, sochy apod.) z Umělecko-průmyslového muzea v Praze. Po zahájení vlekoucí se rekonstrukce byla část předmětů z jabkenické myslivny v 80. letech rozvezena do různých dislokovaných prostor MČH, především do Památníku A. Dvořáka v Nelahozevsi, kde však nebyly vhodně a bezpečně uloženy. Protože se nepředpokládalo, že by mohly být využity v plánované nové jabkenické expozici (kam historicky nepatřily), prošly důkladnou inventurou a byly UMPRUM navraceny.¹⁷

Závěrem dovoluť čistě dvořákovskou vzpomínku: jako tehdejší vedoucí Muzea A. Dvořáka jsem měla největší povědomí především o Tesařových jednáních ve věci budoucnosti sbírek, které Společnost A. Dvořáka od r. 1931 soustřeďovala (dary i nákupy), a jež byly zčásti zestátněny v 50. letech. V r. 1987 musela být zbývající část sbírky v souvislosti s přechodem SAD pod křídla České hudební společnosti smluvně předána do NM-MČH.¹⁸

Po státem vyhlášené možnosti restitucí po r. 1989, mohla právně konstituovaná SAD požadovat vrácení svých sbírek (jako to činily i výše uvedení vlastníci). Její předseda, přední dvořákovský badatel, PhDr. Jarmil Burghauser však grandiózně rozhodl, v plné důvěře v následný pozitivní vývoj Muzea A. Dvořáka, ponechat sbírky Společnosti bez náhrady nadále Národnímu muzeu – Muzeu české hudby – Muzeu Antonína Dvořáka. V MAD viděl do budoucna optimální základnu pro soustřeďování jak fyzických dvořákovských památek, tak pro nadstavbu, tj. dvořákovské bádání. V řediteli Tesařovi viděl vhodnou osobu pro další dobrou spolupráci mezi SAD a MČH–MAD. Společnost byla oporou muzeu v jeho činnosti a dobrá vzájemná spolupráce byla oboustranně přínosná. Na základě upozornění dvořákovských příznivců z různých koutů světa muzeum tehdy získalo nákupem a dary několik cenných skic a autografů. Zabránilo se také nezákonnému vyvezení dosud nepublikovaného Dvořákova autografu „Z Kytice národních písní slovanských“ op. 43 z ČR (respektive jeho navrácení zpět do vlasti).¹⁹

¹⁷ Nová expozice Památníku B. Smetany v Jabkenicích byla otevřena r. 2003, ale již za dr. Tesaře se v její prospěch konalo několik benefičních koncertů.

¹⁸ SAD byla ve snaze likvidovat spolky v 80. létech přinucena vydat své sbírky i finanční hotovost státu a vstoupit do zájmového sdružení ČHS, aby mohla nadále pokračovat ve své činnosti. Tehdejší předseda SAD, Jarmil Burghauser, souhlasil s předáním dalších jejích sbírek do NM darem na základě smlouvy o budoucí spolupráci mezi NM a ČHS, potažmo SAD, datované 8. 12. 1987 (stvrzenou i jeho podpisem předsedy SAD).

¹⁹ Mezi hlavní dvořákovské příznivce – a nejen z doby vedení MČH dr. Tesařem – můžeme jmenovat především předsedu The Dvořák Society for Czech and Slovak Music z Velké Británie Grahama Melvilla Masona, jehož zásluhou jsme získávali katalogy z různých aukčních síní či byli upozorněni na zajímavé nabídky ze zahraničí. Tak se např. získala nákupem prostřednictvím MKČR i do té doby neevidovaná skica k Dvořákově „Biblické písní“ „Slyš, o Bože!“ z USA, a několik Dvořákových a Smetanových dopisů. Zásluhou prof. Miroslava Turka z New Yorku a zmíněného Grahama M. Masona byl zastaven také prodej Dvořákova do té doby v původním znění nepublikovaného opusu 43 v aukční síni Sotheby's. Op. 43

V roce 1991 se konala v Památníku A. Dvořáka v Nelahozevsi za přítomnosti prezidenta republiky Václava Havla, arcibiskupa Miroslava Vlka a dalších důležitých hostů významná oslava 150. výročí skladatelova narození.²⁰ Expozice v rodném domě musela být před slavností, alespoň v rámci tehdy velmi nízkých finančních možností Národního muzea, částečně inovována.²¹ Také bylo nutné dokončit opravy pláště domu započaté ještě před restitucí. Tehdy mně osobně a Muzeu A. Dvořáka, které celou akci zhruba rok předem s řadou institucí připravovalo, bylo vedení NM (zvl. generální ředitel M. Stloukal) a dr. Tesař velkou oporou.

Dr. Tesař byl také nápomocen při vzniku projektu Mezinárodní dvořákovské databanky pramenů, literatury a informací podporované britskou The Dvořák Society²² a Českým hudebním fondem. Na databance jsem pracovala spolu s Mgr. Martinem Vlčkem a paní Sylvou Šimsovou z Londýna.²³ Projekt měl na základě mých konzultací s dr. Burghauserem, prof. Ivanem Vojtěchem a PhDr. Milanem Kunou, DrSc., podpořit vznik budoucího centra odborných informací o Dvořákově pro zainteresovanou veřejnost. Ty měly být shromážděny na základě rozsáhlého průzkumu dvořákovských materiálů (perspektivně celosvětově), tj. nejen

patřil k souboru materiálů Brněnské besedy nezákonně vyvezených do Londýna, autograf ad. předměty byly navraceny do ČR po zainteresování Interpolu. Dnes je rukopis op. 43 uložen, i s dalšími předměty, v Hudebním odd. Moravského zemského muzea v Brně. Blíže viz má stať: *Znovuobjevený rukopis Antonína Dvořáka*, HRo 9, roč. 49, 1996, s. 38 – 40.

- 20 Slavnost se uskutečnila 8. září 1991 ve spolupráci se SAD, Obecním úřadem v Nelahozevsi, tamním farním úřadem a také Českými drahami, Středočeskou galerií, která spravovala svou tehdejší sbírku umění na zámku, i místními podniky. Prezident Václav Havel pronesl slavnostní projev, stejně jako dvořákovský badatel Jarmil Burghauser; arcibiskup Vlk celebroidal mši v kostelíku sv. Vojtěcha, kde byl skladatel pokřtěn. Slavnost navštívila také tehdejší předsedkyně České národní rady JUDr. Dagmar Burešová. Konaly se také koncerty: Sukova komorního orchestru na zámku, a skladatelova pravnuka, houslisty Josefa Suka, v Památníku. Pozváni byli především četní dvořákovští interpreti.
- 21 Stálá expozice byla vytvořena počátkem 60. let tehdejším ředitelem MAD JUDr. Karlem Mikysou, dvě místnosti byly r. 1991 inovovány podle mého scénáře.
- 22 Přesný anglický název tehdy The Dvořák Society for the Music of Czechoslovakia a po r. 1993 (tedy po rozdělení Československa a vzniku dvou samostatných států): The Dvořák Society for Czech and Slovak Music.
- 23 Projekt Mezinárodní dvořákovské databanky pramenů, literatury a informací jsem vyhlásila na dvořákovské konferenci v únoru 1991 v New Orleansu. Vzhledem k tomu, že v té době byly počítače mimo možnosti našeho pracoviště, prováděly se záznamy nejdříve do formulářů koncipovaných podle anglo-amerických pravidel popisu sbírek, přizpůsobených potřebám dvořákovských materiálů. Poté měly být informace přeneseny do počítače. Na vytvoření speciálního počítačového programu – variantě TINLIBu zaváděného mj. v Národní knihovně v Praze podle anglického modelu – jsme v r. 1992 pracovali v Londýně za finanční podpory British Council a anglické Dvořákovy společnosti. Struktura programu byla konzultována s dr. Burghauserem. Více o tomto projektu – viz můj referát pronesený na dvořákovském kongresu v září 1991 na Dobříši: *Prague – The Centre of Dvořák Research in: Antonín Dvořák 1841–1991, Report of the International Musicological Congress Dobříš 17th–20th September 1991*, ed. M. Pospíšil a M. Otllová, Ústav pro hudební vědu Akademie věd České republiky, Praha 1994, s. 19–28.

těch, které zahrnoval Burghauserův Thematický katalog.²⁴ Nyní, po letech, by jistě stálo za to, zamyslet se nad možností pokračovat v tomto výzkumu, aby se tak naplnila představa, že monografická muzea mají své opodstatnění, jsou-li především odbornými institucemi (např. Beethovenovo muzeum v Bonnu, nebo Petra Iljiče Čajkovského v Klinu). Projekt databanky byl posléze inspirací pro práci Institutu Bohuslava Martinů, jemuž MČH–MAD veškeré podklady na vyžádání poskytlo.

Co se ale za éry dr. Tesaře v roli ředitele MČH nepodařilo, bylo získání nové budovy, která by pomohla dořešit dislokaci Velkopřevorského paláce, respektive dvou oddělení MČH. Jednání s Řádem maltézských rytířů byla často velmi komplikovaná. Také volných a pro účely MČH vhodných budov nebylo v Praze nazbyt. Chybělo i pochopení ze strany nadřízeného ministerstva.²⁵

Koncem 90. let bylo Muzeum české hudby v rámci nového statutu NM přejmenováno na České muzeum hudby (dále ČMH). Málo kdo však ví, že tento název, lépe vystihující podstatu sbírek instituce, navrhoval původně už dr. Stanislav Tesař.

A nakonec malá úsměvná douška: jednou jsem se Stanislava Tesaře vzhledem k jeho podsaditější postavě a především fyziognomii obličejce zeptala, zda náhodou není potomek francouzského vojevůdce Napoleona Bonaparta, který, jak známo, prošel Moravou... Standa se vyděsil: „Připadám Ti jako diktátor?“ Ubezpečila jsem jej, že to jsem na mysli vůbec neměla. Ale možná, že mi nevěřil. Nyní tedy znovu uvádím, že se jednalo jen a jen o mé subjektivní přirovnání vycházející z mého dojmu vzájemné fyzické podobnosti. Stando, díky za Tvé nediktátorské vedení, byl jsi fajn šéf. Přeji Ti hodně zdraví – tu cifru v Tvém výročí

²⁴ Burghauser, Jarmil: Antonín Dvořák. Thematický katalog. Bibliografie. Přehled života a díla SNKLHU Praha 1960. K dalšímu značně přepracovanému a rozšířenému vydání tohoto katalogu došlo těsně po smrti autora, vyd. Bärenreiter Editio Supraphon Praha 1996. Databanka vznikala též s podporou externistů – PhDr. M. Rutové, prom. hist Evy Léblové a Miroslava Hršela. V souvislosti s mým nástupem do vedení MČH, vytižeností odborných sil v MAD především revizemi a problémem centrální evidence sbírek (CES), a následně mým odchodem z NM, však práce na tomto projektu skončila.

²⁵ Např. od ministra kultury Pavla Tigrida (ve funkci od ledna 1994 do začátku července 1996) se řediteli Tesařovi na jedné společenské akci v budově NM při zmínce o komplikacích se získáním budovy dostalo této překvapivé odpovědi: „*V pohraničí je tolik prázdných budov, proč Muzeum české hudby nepřestěhujete tam?*“ U toho jsem byla.

Později se podařilo získat budovu po dřívějším Státním ústředním archivu (v Karmelitské ulici). Především díky mnoha jednáním generálního ředitele NM Milana Stloukala, hlavně s tehdejším ministrem vnitra Cyrilem Svobodou, v r. 1998, do jehož resortu SÚA (záhy Národní archiv) patřil. Pro tento resort již nebyl zajímavý, SÚA získal moderní areál v Praze-Chodově. Bylo však nutno získat souhlas s převodem budovy na Ministerstvo kultury ČR – respektive na NM pro MČH – od dalších členů tehdejší vlády. Reakce všech ministrů, respektive ministerstev, na dopis generálního ředitele NM, v němž byla vysvětlena akutní potřeba budovy pro MČH pro vyřešení restituce, byla naštěstí vesměs pozitivní. Blíže viz má stať *Křížová cesta za novou budovou*, Harmonie 2004, č. 12, s. 24–25.

nechápu... Vzpomínám na tu dobu ráda, i když to tehdy, natož potom, nebylo tak úplně snadné.²⁶

MEMORIES OF STANISLAV TESAŘ'S YEARS AS DIRECTOR OF THE MUSEUM OF CZECH MUSIC IN PRAGUE

Stanislav Tesař became the first director of the Museum of Czech Music (today's Czech Museum of Music) after the political change that occurred in Czechoslovakia in 1989, and served in this function from the summer of 1990 until the spring of 1997. His work was of fundamental importance for the new, logical organization of this institution in the framework of the National Museum in Prague. As a musicologist with natural managerial abilities and an education in economics, and as a convinced democrat with a sense for historical continuity and the autonomy of individual divisions, he initiated a new structure and conception for the further development of the musical museum. Under his leadership it was divided into four divisions: 1) the music history division under Jana Fojtíková, including the archive of musical manuscripts and prints, the sound recordings collection, and the library, 2) the musical instruments division under Bohuslav Čížek, 3) the Bedřich Smetana Museum under Olga Mojžíšová, and 4) the Antonín Dvořák Museum under Markéta Hallová. The success of this transformation was aided by a good working relationship with the new management of the National Museum in Prague headed by Milan Stloukal.

The times brought with them a praiseworthy endeavour to correct illegal transfers implemented during the forty years of communist government starting in 1948. In association with enactment of the 'restitution laws', negotiations began concerning return of buildings and collections (of musical manuscripts and prints, instruments, etc.) to their original owners. The Order of the Knights of Malta asked for return of the Grand Prior's Palace in Prague's Lesser Town, the City of Prague for the buildings of the Smetana Museum and the Dvořák Museum, the Mozart Society for the villa Bertramka in Prague's Smíchov district (known for W.A. Mozart's stays there), and Maxmilián Lobkowitz for the building where Dvořák was born in Nelahozeves. Besides the Mozart Society, various monastic orders asked for return of their musical collections: the Knights of the Cross, the Benedictines of Břevnov and Broumov, and the Premonstratensians of Strahov and Teplá. Many individual persons did the same. Legally-complicated restitution cases were left to court rulings, and the others were handled on an ongoing basis in cooperation with lawyers of the National Museum. Some cases could not be settled quickly and their handling continued into a later time.

The period of Tesař's leadership saw the opening of a new permanent exposition in the Dvořák Museum and of a Memorial Room devoted to the composers Pavel and Antonín Vranický in the Moravian town of Nová Říše featuring an exposition conceived by and with texts written by Tesař himself. In association with celebrations of the 150th anniversary of the birth of Dvořák, with participation by the president of the republic Václav Havel, part of the exposition in the composer's memorial in Nelahozeves was replaced with new material. The building of the Smetana Museum was also repaired, including the addition and the garden. On the other hand, the exposition of the Museum of Czech Music at the castle in Litomyšl was discontinued.

The author of these recollections, Markéta Hallová, worked closely with Tesař in her position as head of the Dvořák Museum from 1991 to 1997; she then served as his substitute during his absence from the autumn of 1996 to the spring of 1997 and, after being named director of the Museum of Czech Music herself, continued his work from the spring of 1997 through January 2004. She recalls fondly the time when she worked under Tesař's leadership, even though not everything was easy either then or later. She cordially congratulates him, with gratitude, on the occasion of his seventieth birthday.

²⁶ Autorka děkuje za upřesňujících informace PhDr. Janě Fojtíkové a PhDr. Stanislavu Tesařovi, PhDr. Helze Turkové a PhDr. Michaelae Kopecké-Freemanové.

